

Posudek bakalářské práce

Adéla Kormoutová – Analýza času ve Fenomenologii vnímání Merleau-Pontyho

Ústav filosofie a religionistiky, FFUK, září 20144

Bakalářská práce Adély Kormoutové vykládá Merleau-Pontyho pojetí času (z *Fenomenologie vnímání*, kapitola „Časovost“) na pozadí dvou jiných koncepcí, a sice Husserlovy (*Přednášky z roku 1905*) a Bergsonovy (*Esej o bezprostředních datech vědomí*). Již v úvodu předesílá, kde bude spatřovat problematické body: (1.) v Merleau-Pontyho pojetí přítomnosti, (2.) v jeho identifikaci času a subjektu.

Výklad jednotlivých pojmů je často zhruba správný (např. odlišení retence a sekundární vzpomínky u Husserla, str. 8n.), nicméně trpí dílčími nedostatky. Určitou nedotažeností trpí například krátká pasáž o Brentanově pojmu „původní asociace“ (str. 7n.). Tento pojem autorka úvodem sice vcelku výstižně charakterizuje, ale v další úvaze se již nedozvíme, proč se Husserl vůči němu vymezuje a jaké přesně téma se vlastně pod tímto názvem řeší. O něco dále narazíme na explicitní protimluv, a sice v souvislosti s tvrzením, že retence – na rozdíl od sekundární vzpomínky – není závislá na svobodě a vůli. Je sice pravda, že Husserl považuje opětne vybavení již minulé události za doménu svobody, s níž si minulost reprodukuje (vybavíme). Oproti tomu je „originerní jevení a plynutí“ charakterizováno tím, že se objevuje „bez přispění vůle“ (12). Hned poté si však autorka klade otázku, jaký rozsah má přítomnost. Sama uvádí přítomnost do vztahu se zaměřením pozornosti (13), což zjevně není něco, co se děje „bez přispění vůle“. Ostatně celá pasáž věnovaná otázce, jaký status má „Ted“, vyzní do ztracena. Autorka uvede různé možnosti: „Ted“ je „prostředek k popisu části struktury časové přítomnosti“ (15), „Ted“ je kontinuum (14n.), „Ted“ závisí na aktu, jímž „já“ konstituuje časové objekty (15). V závěru pasáže ale nevíme, k čemu dospěla.

Výklady Merleau-Pontyho kapitoly „Časovost“ (17nn.) jsou založené na dobré znalosti textu, zájmu o fenomenologickou problematiku času, leč někdy zatížené častým opakováním či variováním příkladů, které není dotažené až k jasnějšímu vyznění jednotlivých oddílů. Je třeba říci, že autorka se u klíčových tvrzení, například u tvrzení o identitě subjektu a času, intenzivně snaží příslušný výrok vysvětlit. Nachází zde komplexní strukturu: „Subjekt je tedy na jedné straně tvořen svými událostmi, které se přiházejí, a na druhé také sám principem, jenž je sjednocuje.“ (29). Ovšem ani v závěru tohoto oddílu (str. 29 dole) nevíme, zda autorka Merleau-Pontyho výklad parafrázovala a přijala, či naopak nabídla protiargument (založený na otázce, co by v takovém rámci znamená změna životního zaměření) a ponechala věc otevřenou. Obecně je v práci Adély Kormoutové problémem, že řada kapitol buď nemá závěr, nebo je obtížné říci, k jakému výsledku se kloní.

V komparativní části práce se (35-42) autorka zaměřuje na rozdíly v pojetí času u Husserla a Merleau-Pontyho. Merleau-Ponty klade při analýze přítomnosti větší důraz na prostorovou zkušenost věci (a nejen čistě časovou zkušenost melodie), chápe retenci mnohem šířeji než Husserl, a popisuje časové plynutí jako provázanost pasivity a aktivity subjektu.

V následující části autorky rozvíjí tato komparativní zjištění do „několika úvah k přítomnosti a spojení subjektu a času“ (43nn.). Zde si mimo jiné klade otázku analogie mezi vnímáním melodie a věci v prostoru (45nn.). Otázka sama je velmi dobrá: obojí má nějaký časový průběh, ovšem tento časový průběh je pokaždé jiného typu. Opět by bylo dobré, kdyby autorka zřetelněji uvedla, k čemu v této úvaze o mezích analogie dospěla (47). V případě druhého problému, který v těchto úvahách probírá, je čtenář ještě více na rozpacích. Autorka odlišuje explicitní přítomnosti od přítomnosti implicitní. Dlouho není zřejmé, jaká jsou kritéria „implicitní přítomnosti“. Adéla Kormoutová nakonec sama praví, že toto rozlišení „představuje jisté obtíže“ (50). V případě tohoto odlišení je těžké říci, k čemu autorka

dospěla. Text má podobu spíše pracovních poznámek než hotového výkladu. Podobně i třetí problém této části, totiž otázka, zda a proč může mít přítomnost zřetelné hranice, se rozptýlí do trochu mnohomluvného líčení příkladů (53), po němž nastoupí spíše zkusmo přednesený návrh: snad by to mohlo souviset se soustředěním pozornosti.

Závěr práce opakuje či shrnuje sledované problémy (jednota času a jednota subjektu; hranice přítomnosti; analogie vnímání časového objektu – melodie – a vnímání předmětu). I v závěru se vedle sebe vyskytují přednosti této práce – totiž skutečný zájem o fenomenologické problémy času – s nedostatky, jimiž je značná nedotaženost a volnost při jejich uchopení.

Domnívám se, že práce svým zaměřením i vypracováním splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Vzhledem k výše uvedeným nejasnostem, k nimž se přidávají průběžné problémy s větnou skladbou (chybějící slovesa, vyšínutí z větné vazby apod.), navrhuji hodnotit práci známkou **dobře**.

V Praze, 4. září 2014
Jakub Čapek